

Historisch overzicht vanaf 1900

- Gebruik bron 7.*
- 2p 15 Hieronder staan vijf oorzaken van de Eerste Wereldoorlog:
- a industrialisatie
 - b kolonialisme
 - c militarisme
 - d wapenwedloop
 - e wraakgevoelens
- De vier onderdelen in de bron hebben te maken met oorzaken van de Eerste Wereldoorlog.
- Geef per onderdeel aan welke oorzaak daarbij past. **Let op!** Er blijft één oorzaak over.
- Doe het zo:*
- Bij onderdeel 1 past ... (vul letter in).
(tot en met onderdeel 4)
- Gebruik bron 8.*
- 2p 16 De Duitse bevolking kreeg door de economische ontwikkeling die in de bron te zien is, minder vertrouwen in de democratie van de Republiek van Weimar.
- Hoe heet de economische ontwikkeling die in de bron te zien is?
- Geef ook aan waarom door deze economische ontwikkeling het vertrouwen in de democratie afnam.
- Doe het zo:*
- In de bron is te zien: ... (geef de naam van de economische ontwikkeling).
Daardoor nam het vertrouwen in de democratie af, omdat ... (geef verklaring).
- Gebruik bron 9.*
- 1p 17 De afgebeelde auto staat symbool voor een belangrijke verandering in de geschiedenis van de Sovjet-Unie.
- Geef aan welke verandering er dankzij Stalin en het communisme in de Sovjet-Unie volgens de bron tot stand zou zijn gekomen.
- Gebruik nogmaals bron 9.*
- 1p 18 De foto is gemaakt als propaganda voor het economische beleid in de jaren dertig in de Sovjet-Unie.
- Geef de naam van dit economische beleid.
- Gebruik bron 10.*
- 1p 19 Geef met behulp van de bron aan wat voor soort samenleving (**democratisch** of **totalitair**) de Sovjet-Unie in de jaren dertig was.
- Doe het zo:*
- De Sovjet-Unie was een ... (kies uit: democratische of totalitaire) samenleving, omdat ... (geef verklaring met behulp van de bron).

Gebruik bron 11.

- 1p 20 In de bron beschrijft een arbeider de situatie waarin hij terecht is gekomen.
Welke situatie past bij de bron?
- A De arbeider heeft vanwege de werkloosheid een kantoorbaan gekregen.
 - B De arbeider heeft vanwege zijn leeftijd een pensioenuitkering gekregen.
 - C De werkloze arbeider moet gaan werken in de werkverschaffing.
 - D De werkloze arbeider moet zich regelmatig melden voor zijn uitkering.

Gebruik bron 12.

- 2p 21 Vier personen uit de Nederlandse politiek:
- a Colijn
 - b Drees
 - c Mussert
 - d Troelstra
- Geef per uitspraak aan welke persoon er bij hoort.

Doe het zo:

Bij uitspraak 1 hoort ... (vul letter in).
(tot en met uitspraak 4)

Gebruik bron 13.

- 1p 22 Is het waarschijnlijk dat deze spotprent over de Italiaanse leider in 1937 in een Duits tijdschrift is verschenen?
- A Ja, het is waarschijnlijk, omdat Hitler nog geen macht had om een spotprent tegen te houden.
 - B Ja, het is waarschijnlijk, omdat Hitler zijn politieke tegenstanders in Europa graag liet bespotten.
 - C Nee, het is niet waarschijnlijk, omdat Hitler de publicatie van portretten verbood van politieke tegenstanders in Europa.
 - D Nee, het is niet waarschijnlijk, omdat Hitler verbood om kritiek op een bevriend staatshoofd te geven.
- 1p 23 Veel historici zien de afloop van de Eerste Wereldoorlog als een oorzaak van de Tweede Wereldoorlog.
Welk argument hoort bij deze mening?
- A De Sovjet-Unie sloot een niet-aanvalsverdrag met Duitsland.
 - B Duitsland was ontevreden over het Verdrag van Versailles.
 - C Frankrijk wilde het verloren grondgebied terug hebben.
 - D Groot-Brittannië vond dat Duitsland niet hard genoeg was aangepakt.

Gebruik bron 14.

- 1p 24 In 2010 werden deze lichtjes aangebracht. Alle lichtjes samen vormen een herinnering aan een historische gebeurtenis uit de Tweede Wereldoorlog.
→ Welke stad en welke historische gebeurtenis worden bedoeld?
Doe het zo:
de stad: ...
de gebeurtenis: ...

Gebruik bron 15.

- 2p 25 Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren er verschillende reacties van Nederlanders op de Duitse bezetting: sommigen waren enthousiast, anderen waren fel tegen, weer anderen pasten zich aan.
→ Welke reactie past bij deze bron? Geef **twee** verschillende redenen voor jouw keuze.
Doe het zo:
reactie: ... (kies uit: enthousiast / fel tegen / aanpassen)
reden 1: ... (geef een reden)
reden 2: ... (geef een andere reden)

Gebruik bron 16.

- 1p 26 Op welke kaart is het gebied te zien dat Duitsland en zijn bondgenoten bezet hielden in 1942?
A kaart 1
B kaart 2
C kaart 3
D kaart 4

Gebruik bron 17.

- 1p 27 Dit verhaal speelt zich af tijdens een periode in de Tweede Wereldoorlog in Nederland.
→ Onder welke naam staat deze periode bekend?
- 2p 28 Tijdens de Tweede Wereldoorlog vielen er meer **burgerslachtoffers** dan tijdens de Eerste Wereldoorlog.
→ Noem **twee** verschillende oorzaken voor het groter aantal burgerslachtoffers.

2p 29 Hieronder staan vijf gebeurtenissen die zich afgespeeld hebben tussen 1914 en 1945:

- 1 de Beurskrach op Wall Street
 - 2 de moord op kroonprins Frans Ferdinand
 - 3 het afschaffen van de parlementaire democratie in Duitsland
 - 4 het opstellen van een grondwet voor de Republiek van Weimar
 - 5 het werpen van atoombommen op Hiroshima en Nagasaki
- Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst gebeurtenis ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ...
(vul nummers in).

2p 30 Nederland wilde na de capitulatie van Japan in 1945 weer de macht overnemen in Indonesië. Maar de situatie was veranderd vergeleken met de situatie van vóór de Tweede Wereldoorlog, toen Nederland het nog voor het zeggen had.

→ Geef **twee** redenen waarom een snel herstel van het Nederlandse gezag niet mogelijk was.

Gebruik bron 18.

1p 31 De Stichting *Indië in Nood* vergelijkt Soekarno met Mussert.

→ Geef een historisch argument dat de stichting daarvoor kon gebruiken.

Gebruik nogmaals bron 18.

1p 32 Veel historici vinden de vergelijking van Soekarno met Mussert historisch niet juist.

→ Geef een argument waarom volgens deze historici de vergelijking historisch niet juist is.

1p 33 Tussen 1947 en 1949 vonden er in Indonesië zogenaamde 'politioenele acties' plaats waarbij Nederlandse militairen werden ingezet.

→ Geef een reden waarom de Nederlandse regering niet voor de benaming 'militaire acties' of 'oorlog' koos, maar voor 'politioenele acties'.

Gebruik bron 19.

1p 34 Aan beide kanten van de Berlijnse Muur (1 en 2) staan soldaten.

→ Geef een verklaring waarom de soldaten van kant 2 geen opdracht kregen om de bouw van de Muur tegen te houden.

- 2p 35 Hieronder staan vijf kenmerken van het Westen of van het Oostblok tijdens de Koude Oorlog:
- 1 De meeste bedrijven zijn staats eigendom.
 - 2 De overheid bepaalt de economie.
 - 3 Iedereen is vrij om een politieke partij op te richten.
 - 4 In de meeste landen is sprake van vrijheid van meningsuiting.
 - 5 Onderwijs en gezondheidszorg zijn gratis.
- Welke kenmerken horen bij het Westen en welke bij het Oostblok?
- Let op!** Elk kenmerk mag maar één keer gebruikt worden.

Doe het zo:

Westen: ... (vul nummers in)

Oostblok: ... (vul nummers in)

- 2p 36 Hieronder staan zes uitspraken over Nederland in de twintigste eeuw:
- 1 De economische crisis zorgt voor een hoge werkloosheid.
 - 2 De olieboycot zorgt voor grote economische problemen.
 - 3 De Tweede Feministische Golf zorgt voor veranderingen.
 - 4 Er komen veel gastarbeiders om het arbeidstekort op te lossen.
 - 5 Het land wordt weer opgebouwd met Marshallhulp.
 - 6 Nederland wordt lid van de EGKS.
- Welke **twee** uitspraken horen bij Nederland in de periode 1945-1960? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 20.

- 1p 37 Volgens de verteller leek de DDR-regering ergens bang voor te zijn.
- Waarvoor was de DDR-regering bang?

Gebruik nogmaals bron 20.

- 1p 38 DDR-burgers mochten in 1974 niet zo maar naar het Westen reizen.
- Geef een **politieke** reden waarom de DDR-regering toch een groep zogenaamde supporters naar het WK-voetbal liet gaan.

Gebruik bron 21.

- 1p 39 Welk begrip past bij het Israëliëse volkslied en sluit aan bij de uitgangspunten van een nationale Joodse staat?
- A antisemitisme
 - B arabisch nationalisme
 - C razzia
 - D zionisme

Gebruik bron 22.

- 2p 40 Op welke kaart is de situatie in het Midden-Oosten aan het eind van 1967 te herkennen? Verklaar je antwoord.

Doe het zo:

kaart ... (kies uit: 1, 2 of 3), omdat ... (geef een verklaring).

- 1p 41 Welke afspraak hoort bij het vredesakkoord van Camp David van 1978?
- A De Palestijnen krijgen een zelfstandige staat.
 - B Egypte erkent Israël als zelfstandige staat.
 - C Israël erkent dat de Sinaïwoestijn van de Palestijnen is.
 - D Israëls gezag over de Gazastrook wordt erkend.

Gebruik bron 23.

- 2p 42 De tekenaar heeft kritiek op zowel de Palestijnen als op de Israëliërs.
→ Leg uit, met behulp van de bron, welke kritiek de tekenaar heeft op beide strijdende partijen.

Doe het zo:

De kritiek van de tekenaar is: ... (noem kritiek).

Dat doet hij door: ... (gebruik de bron).

- 1p 43 Door de hervormingen van Gorbatsjov kwam er meer openheid over het bestuur van de Sovjet-Unie. Hierdoor kregen de burgers onder andere meer vrijheid van meningsuiting.
→ Onder welke Russische naam zijn deze hervormingen bekend geworden?

- 2p 44 De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties nam **in de periode 1945-1990** weinig besluiten aan.
→ Geef een historische verklaring voor deze situatie. Gebruik in je antwoord de begrippen **Koude Oorlog**, **permanente leden** en **vetorecht**.

Gebruik bron 24.

- 1p 45 Hieronder staan enkele steden waar de Olympische Spelen zijn gehouden:
- Amsterdam, 1928
 - Berlijn, 1936
 - Londen, 1948
 - Seoel, 1988
 - Barcelona, 1992
- Welke stad hoort bij de bron? Verklaar je keuze met behulp van de bron.

Doe het zo:

Deze Olympische Spelen zijn gehouden in ... (vul de naam van de stad in), want ... (geef een verklaring met behulp van de bron).

Gebruik bron 25.

- 1p 46 In de bron is de Amerikaanse president George Bush senior optimistisch over de toekomst van de wereld.
Waarom is hij optimistisch?
- A Omdat de Berlijnse Muur een oplossing biedt voor het Oost-Duitse vluchtelingenprobleem.
 - B Omdat de Cubacrisis is opgelost en een kernoorlog is voorkomen.
 - C Omdat de Verenigde Naties het bezit van kernwapens niet langer toestaan.
 - D Omdat de vijandschap met de Sovjet-Unie en daarmee ook de Koude Oorlog is afgelopen.

Gebruik bron 26.

- 1p 47 Van welke organisatie werden deze landen lid?
- A de Europese Economische Gemeenschap
 - B de Verenigde Naties
 - C de Volkenbond
 - D het Warschaupact

- 2p 48 Hieronder staan vier beweringen over de Europese Unie:
- 1 Door de invoering van de euro ontstond een monetaire unie van een aantal landen in de Europese Unie.
 - 2 Door de invoering van de euro was de Europese eenwording voltooid.
 - 3 Door de oprichting van het Europees Parlement werd de democratische controle op de Europese Commissie versterkt.
 - 4 Door de oprichting van het Europees Parlement werd de democratische controle op de Raad van Ministers versterkt.
- Welke **twee** beweringen zijn juist? Schrijf alleen de nummers op.

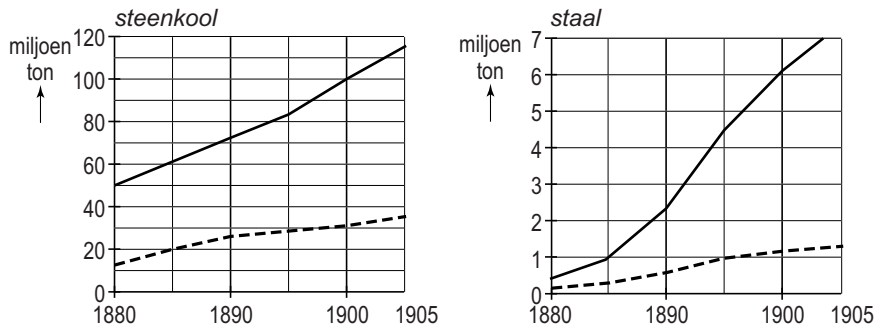
Historisch overzicht vanaf 1900

bron 7

Hieronder en op de volgende pagina staan vier onderdelen die te maken hebben met oorzaken van de Eerste Wereldoorlog.

onderdeel 1

Economische groei van Duitsland en Frankrijk (1880-1905)

Legenda:

— Duitsland

- - - Frankrijk

onderdeel 2

De bouw van nieuwe oorlogsschepen (1906-1914)

oorlogsschepen	Groot-Brittannië	Duitsland
1906	1	-
1907	3	-
1908	2	4
1909	2	3
1910	3	1
1911	5	3
1912	3	2
1913	7	3
1914	3	1
totaal	29	17

onderdeel 3

Franse provincie, na een oorlog (1871) toegevoegd aan Duitsland

onderdeel 4

Uitspraak van een Duitse generaal

Vertaling

"De oorlog is een element van Gods natuurlijke orde", Helmuth von Moltke (11 dec. 1880)

bron 8

De prijs (in Duitse marken¹⁾) van een brood in Berlijn (1918-1923):

1918: 0,63 mark

1922: 163,15 mark

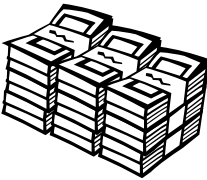
januari 1923: 250 mark

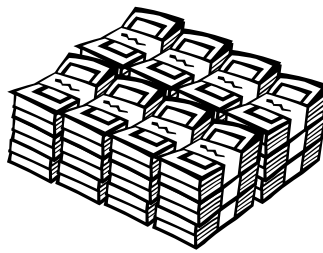
juli 1923: 3465 mark

september 1923: 1.512.000 mark

november 1923: 201.000.000.000 mark

noot 1 De mark was in deze periode de Duitse munt(eenheid).

bron 9

In deze autofabriek te Gorki (Sovjet-Unie) hangt een grote poster van Stalin als voorbeeld van persoonsverheerlijking (1930).

bron 10

Interview met een vrouw over haar jeugd in 1932 in de Sovjet-Unie:

"We wisten dat we tegenover niemand mochten herhalen wat we de volwassenen zachtjes tegen elkaar hadden horen zeggen. We zaten al in de problemen als we zelfs maar lieten blijken dat we hadden gehoord wat ze hadden gezegd. Soms zeiden volwassenen iets en werd er meteen tegen ons gezegd: "Mondje dicht". Dan begrepen we meteen dat ze iets gezegd hadden over de Partij dat niet voor onze oren was bedoeld."

bron 11

Gedicht van een Nederlandse arbeider (1933):

Er is een tijd geweest, dat ik een nuttig mens was,
Dat was de tijd, dat ik mijn hamer zwaaide.
Het lijkt een ver geluk - een wondermooie daad!
Ik voer geen hamer meer;
Ik stempel slechts ... Ik stempel.

bron 12

Hieronder staan vier uitspraken van Nederlandse politici tussen 1900 en 1960.

uitspraak 1

"Ik denk dat de grote verwachtingen voorlopig stuiten op beperkte mogelijkheden. Toch zijn die grote verwachtingen nodig vanwege het grote programma van de wederopbouw. Die wederopbouw zal tot de verbeelding van ons volk spreken en de verhoudingen in onze samenleving veranderen."

uitspraak 2

"Ons volk heeft een sterke leider nodig, zoals in Duitsland, en een krachtig zelfbestuur, zelfrespect van de natie, tucht, orde en solidariteit van alle bevolkingsgroepen! Daarin zal het nationale belang boven het groepsbelang worden geplaatst. En het groepsbelang boven het persoonlijke belang. Hou Zee!"

uitspraak 3

"De arbeiders staan op het punt eindelijk het algemeen kiesrecht te veroveren. Hun invloed in het parlement is niet meer te keren!"

uitspraak 4

"We leven in een zeer zware en moeilijke tijd van crisis en werkloosheid. Persoonlijke gevoelens moeten wijken voor het belang van het land. We moeten nu de handen allen ineenslaan en samen, met biddend hart en sterke wil, de nieuwe toestand tegemoet gaan."

bron 13

Spotprent over de Italiaanse leider Mussolini met als titel 'De schreeuwlelijk van Italië'

bron 14

Eén van de vele lichtjes aangebracht in straattegels van een Nederlandse stad. De lichtjes vormen samen de grens tot waar de brand gewoed heeft.

bron 15

Een geboorteadvertentie in *Volk en Vaderland*, de krant van de NSB (1941)

Familieberichten
Een zoon voor den nieuwe tijd werd ons geschonken
Anton Adolf Benito
G.M. V... E. V. van G...
Vught, 27 maart 1941

Toelichting

In verband met privacy zijn de achternamen van de familie weggelaten.

bron 16

Vier kaarten van Europa

kaart 1

kaart 2

kaart 3

kaart 4

bron 17

Iemand vertelt over de Tweede Wereldoorlog:

"Ik woonde tijdens de oorlog in een dorpje op het platteland. Mijn vader had daar een slagerij. Op een dag in december was ik alleen in de winkel. Er kwamen mensen binnen om eten te ruilen. De mensen kwamen vanuit het westen naar het platteland gelopen, op zoek naar eten. Ik was toen een jongen van twaalf en 'kreeg' mijn eerste viool in ruil voor drie blikken leverpastei. Toen mijn vader dit hoorde was hij woest! Ik had die blikken gratis moeten weggeven en er al helemaal geen viool voor mogen aannemen."

bron 18

Gedeelte van een telegram uit Indonesië van de Stichting *Indië in Nood* aan de Tweede en Eerste Kamer (1946):

Wilt u HITLER terug? Wilt u MUSSERT terug? Waarom zou u dan 70 miljoen Indonesiërs aan SOEKARNO uitleveren?

bron 19

Een foto van de bouw van de Berlijnse Muur in 1961

Toelichting

Aan kant 1 en 2 staan enkele soldaten toe te kijken.

bron 20

Iemand vertelt over het WK (= wereldkampioenschap) voetbal in West-Duitsland, 1974:

"Ik was één van de 1500 DDR-supporters die waren uitgekozen om de wedstrijd BRD-DDR in het stadion te mogen zien. Toen we uit de trein kwamen was er aanwezigheidscontrole. Toen we naar het stadion gingen was er weer aanwezigheidscontrole. Op de terugweg ging het net zo. Je had het gevoel dat er bij de supporters een groep van 100 man was, die vooral óns in de gaten hield. Het leek erop dat de DDR-regering bang was en vooral supporters had uitgekozen die ongevaarlijk waren en trouw aan de DDR."

bron 21

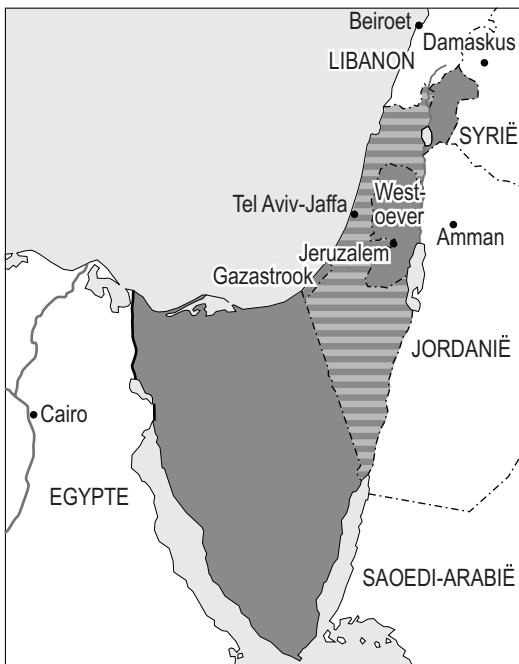
Een fragment van het Israëliësche volkslied 'De Hoop':

Zolang in het hart, van binnen,
een Joodse ziel levendig is,
en zolang oostwaarts
het oog naar Israël kijkt,
is onze hoop nog niet verloren,
de hoop van tweeduizend jaar,
een vrij volk te zijn in ons land,
het land van Israël en Jeruzalem.

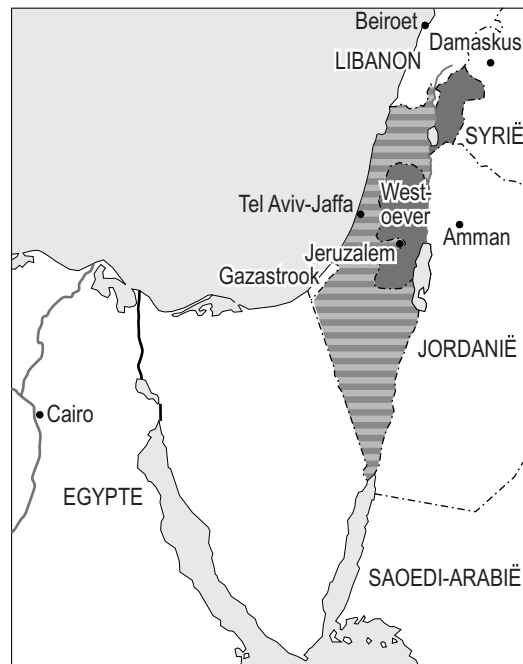
bron 22

Drie kaarten van een deel van het Midden-Oosten

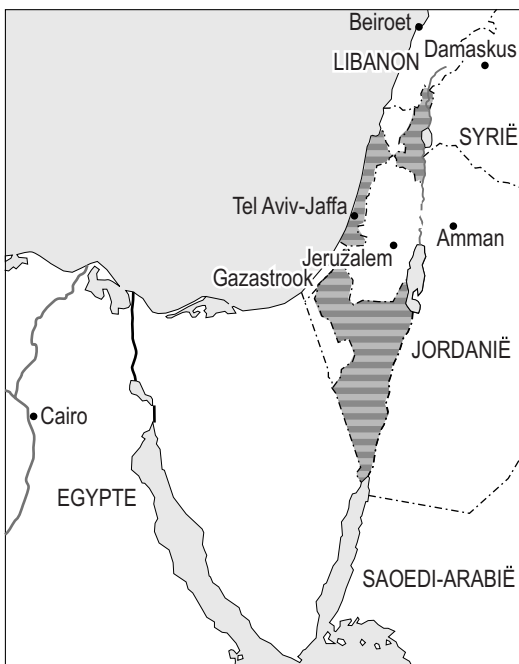
kaart 1

kaart 2

kaart 3

Legenda:

- Staat Israël
- bezet gebied

bron 23

Spotprent over het Midden-Oostenconflict

Toelichting

Links zit een Palestijn die zegt: "... We zouden natuurlijk Israël kunnen erkennen ..."

Rechts zit een Israëliër die zegt: "... en wij ons kunnen terugtrekken uit de bezette gebieden ..."

Onderaan staat de tekst: "... Maar nee ..! ... Dat is te gemakkelijk!"

bron 24

Een overzicht van de vijf landen die de meeste medailles hebben behaald tijdens een van de Olympische Spelen uit de twintigste eeuw

plaats	land	goud	zilver	brons	totaal
1	Sovjet-Unie	55	31	45	131
2	Oost-Duitsland	37	35	30	102
3	Verenigde Staten	36	31	27	94
4	Zuid-Korea	12	10	11	33
5	West-Duitsland	11	14	15	40

bron 25

Toespraak van de Amerikaanse president George Bush senior (11 september 1990):

"De wereld die we tot nu toe kenden was een verdeelde wereld. Er was een wereld van conflicten, prikkeldraad en betonnen blokken. Nu komt er een nieuwe wereld in zicht. Een nieuwe wereldorde van rechtvaardigheid en eerlijkheid. Een wereld waarin de Verenigde Naties klaar zijn om de historische visie van de oprichters waar te maken."

bron 26

Nieuwe leden van een organisatie:

naam van het land	jaar van toetreding
Estland	1991
Letland	1991
Litouwen	1991
Kazachstan	1992
Armenië	1992
Kroatië	1992
Slovenië	1992
Bosnië-Herzegovina	1992
Tsjechië	1993
Slowakije	1993

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.